

Mirosława Pleskot

**Anna Izabela Brzezińska,
Psychologiczne portrety
człowieka. Praktyczna psychologia
rozwojowa, Gdańskie Wydawnictwo
Psychologiczne, Gdańsk 2005.**

Nauczyciel jest osobą, która nieustannie w swojej pracy styka się, pracuje czy też współpracuje z drugim człowiekiem. Ten drugi człowiek to najczęściej dziecko, ale też rodzice tego dziecka, czasem jego dziadkowie, w końcu koleżanki i koledzy z naszego grona pedagogicznego. Wszyscy podlegamy zmianom *w swoim wyglądzie, sprawności fizycznej, funkcjonowaniu psychicznemu, kontaktach społecznych*¹. Często nie zastanawiamy się, że zachodzące zmiany są nieodłącznym elementem rozwoju człowieka w różnych okresach jego życia. Warto więc czasem sięgnąć po lekturę, która przypomni nam, może już częściowo zapomnianą, wiedzę z zakresu psychologii rozwojowej, by lepiej rozumieć reguły rozwoju człowieka i dzięki temu odpowiedzieć na pytanie: *Co zrobić, aby życie swoje i innych uczynić bardziej efektywnym w różnych sferach?*²

Książka „Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa” zespołu psychologów praktyków i teoretyków pod red. Anny Izabeli Brzezińskiej niewątpliwie na postawione pytanie odpowiada. Z początku przeraża jej objętość – ponad 700 stron kojarzy się z obszernymi cegłami, podręcznikami akademickimi, które tak niechętnie czytało się podczas studiów. Tu jednak jest inaczej – już pierwsze strony zachęcają do dalszej lektury. Teoria rozwoju człowieka ma tu wymiar praktyczny. Czytelnik przeprowadzony jest przez osiem okresów rozwoju człowieka, począwszy od wieku niemowlęcego po okres późnej dorosłości. *Każdy z nich jest przedstawiony z dwóch stron. Po pierwsze, od strony najważniejszych zmian i osiągnięć na danym etapie rozwoju oraz sprzyjających mu układów różnych czynników. Po drugie zaś – od strony zjawisk negatywnych, zagrażających realizacji zadań rozwojowych na określonym etapie życia bądź utrudniających czy nawet uniemożliwiających pomyślne przejście do następnego okresu z bogatym wyposażeniem w nowe kompetencje*³.

¹ Brzezińska A. (red.), *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005, s. 4.

² Ibidem.

³ Ibidem.

Upraszczając, znajdziemy tu analizę mocnych i słabych stron człowieka na każdym etapie jego rozwoju oraz pozytywnych i negatywnych wzorców oddziaływania środowiska społecznego, które pełni rolę wspierającą lub hamującą rozwój jednostki.

Podstawą zawartych w tej książce rozważań były, jak pisze we wstępie Brzezińska, *różne koncepcje wielu badaczy okresu dzieciństwa, dorastania i dorosłości*. Za najważniejsze uznaje jednak koncepcje L.S. Wygotskiego, J. Piageta czy E.H. Eriksona.

Nauczyciel wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej powinien, moim zdaniem, szczegółowo poznać 4 rozdziały:

- Wiek przedszkolny. Jak rozpoznawać potencjał dziecka?
- Wiek przedszkolny. Jak rozpoznawać ryzyko i jak pomagać?
- Wiek szkolny. Jak rozpoznawać potencjał dziecka?
- Wiek szkolny. Jak rozpoznawać ryzyko i jak pomagać?

Okres przedszkolny, opracowany przez Błażeja Smykowskiego, przedstawiony jest jako przygotowanie się dziecka do pójścia do szkoły. Drugim aspektem tego okresu jest gotowość malucha do opuszczenia domu rodzinnego, czyli uczenia się samodzielności i wchodzenia w związki z innymi ludźmi. Nauczyciel znajdzie tu odpowiedzi na pytania:

- Jakie zmiany zachodzą w zakresie zainteresowań i nastawień dziecka?
- Jak zmienia się dynamika sposobu działania dziecka?
- Jakie istotne zmiany zachodzą w społecznej sytuacji dziecka?
- Jakie zmiany zachodzą w myśleniu i uczuciowości dziecka?
- Jak duże znaczenie ma w tym okresie zabawa?

Zagrożeniem dla prawidłowego rozwoju w okresie przedszkolnym jest trwałe zaburzenie równowagi między potrzebami dziecka a przedmiotami ich zaspokajania lub niewłaściwe ukierunkowanie potrzeb. Błażej Smykowski w rozdziale „Wiek przedszkolny. Jak rozpoznawać ryzyko i jak pomagać?” przedstawia czytelnikowi bardzo bogatą wiedzę na temat zagrożeń w obszarze szeroko rozumianej przestrzeni potencjalnego rozwoju dziecka.

Charakterystyka dziecka w okresie szkolnym to głównie ukazanie większego uniezależnienia się od rodziców, znacznie większej samodzielności, dominacji aktywności, jaką jest nauka i nowej roli dziecka, jaką jest rola ucznia. Karolina Appelt – autorka rozdziału „Wiek szkolny. Jak rozpoznawać potencjał dziecka?” – udziela odpowiedzi na pytania:

- Jakie zmiany zachodzą w obszarze fizycznym, w sferze poznawczej i emocjonalnej dziecka?
- Jakie znaczenie ma bogate życie społeczne dziecka, wpływ pozytywnych wzorców i autorytetów?
- Jakie zmiany zachodzą w obszarze moralności i samodzielności?
- Jak właściwie organizować przestrzeń edukacyjną dziecka w przechodzeniu od zabawy do postawy pracy?
- Jak dziecko rozwija samoocenę i co oznacza dla dalszego rozwoju pojawienie się potrzeby kompetencji i poczucia kompetencji?

Piotr Wiliński w rozdziale „Wiek szkolny. Jak rozpoznawać ryzyko i jak pomagać?” pochyla się nad zagrożeniami, które wywołują u dziecka trudności radzenia sobie z wyzwaniami w tym okresie. Wynikają one z jednej strony z warunków edukacji szkolnej, z drugiej zaś z osiągnięć rozwojowych dziecka, jego dotychczasowych doświadczeń, wiedzy i umiejętności. Bardzo szczegółowo zostały tu scharakteryzowane wyznaczniki powodzenia w uczeniu się w szkole oraz przyczyny i skutki niepowodzeń szkolnych. Jeśli nauczyciel zajmujący się edukacją małego dziecka jest zainteresowany poszukiwaniem dobrych wskazówek i rozwiązań w kontekście współpracy z rodzicami, jeśli chce zrozumieć problemy późnej dorosłości, czyli starości, i mieć więcej empatii dla dziadków swoich uczniów, jeśli w końcu chce spojrzeć na siebie z perspektywy własnego momentu rozwoju, to zachęcam do lektury pozostałych rozdziałów, „Psychologiczne portrety człowieka” skłaniają bowiem czytelnika do wielu refleksji nad sobą i drugim człowiekiem.

Galina Dolya, *Klucz do uczenia się. Technologia rozwoju dziecka. Podejście Wygotskiego do wczesnego rozwoju dziecka*, tłumaczenie: Stanley's School of Languages, Transfer Learning, Gdańsk 2008⁴.

Tworzenie właściwych warunków edukacyjnych w przedszkolu i w początkowych klasach szkoły podstawowej jest jednym z ważniejszych działań

edukacyjnych nauczycieli. Właściwe dobranie metod i form pracy, a przez to organizowanie różnorodnych zadań stawianych dziecku w obszarze jego indywidualnych możliwości, warunkuje twórczą aktywność dziecka. Często więc poszukujemy innowacyjnych rozwiązań lub nowych programów, które stają się inspiracją do ciekawszego organizowania przestrzeni edukacyjnej dziecka. Galina Dolya wychodzi naprzeciw takim oczekiwaniom – jej książka jest prezentacją programu edukacyjnego „Klucz do uczenia się”, w którym autorka odwołuje się do wspomagania aktywnego uczenia się dziecka poprzez zabawę, podkreślając również znaczącą rolę dorosłych, którzy ukierunkowują działania dziecka.

W książce dość szczegółowo omówione są najważniejsze elementy teorii rozwoju Lwa Wygotskiego, ponieważ na jej podstawie opiera się Program Rozwoju Poznawczego „Klucz do uczenia się”. W części teoretycznej znajdujemy ciekawe ujęcie rozumienia takich pojęć, jak: „umiejętności”, „proces pedagogiczny”, „praca grupowa” czy „zadania poznawcze”. Dowiadujemy się, co należy rozumieć pod pojęciem „normy sensoryczne” i „modelowanie” oraz czym lub kim są tzw. pośrednicy zewnętrzni. Wykorzystując przesłanki teorii Wygotskiego, autorka wyjaśnia te złożone pojęcia w kontekście konkretnych rozwiązań i aktywności dziecka. Ukazuje, w jaki sposób teoria rozwoju psychologicznego wg Wygotskiego przekłada się na treści w Programie Rozwoju Poznawczego „Klucz do uczenia się”, skierowanym do dzieci w wieku 3–7 lat. Prezentuje krótką charakterystykę dwunastu modułów pełnego programu, dzięki czemu czytelnik dostaje w pigułce jego istotę i zakres tematyczny.

Część praktyczną książki stanowi bardziej szczegółowa, ale dokonana w sposób wybiórczy charakterystyka programu „Klucz do uczenia się”. Czytelnik znajdzie tu opis każdego z dwunastu modułów z zachowaniem wspólnego schematu czteroczęściowej prezentacji:

1. Przegląd – krótki opis istoty każdego modułu.
2. Dlaczego umiejętności te są tak ważne? – krótki opis celowości rozwijania u dziecka konkretnych umiejętności i nabywania określonych kompetencji.
3. Jak działa ten program – ukazanie najważniejszych treści danego modułu.
4. Korzyści wynikające z tego programu – jakie efekty uzyskuje się po realizacji całego modułu.

Na każdy z dwunastu modułów programu przypada po trzydzieści scenariuszy zajęć. W książce

⁴ www.kluczdouczeniasie.pl, www.transferlearning.pl

zamieszczono po trzy przykładowe scenariusze do każdego z dwunastu modułów. Umożliwia to poznanie istoty i zasady prowadzenia zajęć wg programu „Klucz do uczenia się”. Każdy scenariusz napisany jest wg ogólnie przyjętego przez autorkę schematu:

1. Tytuł zajęcia.
2. Cele.
3. Procedura – opis poszczególnych etapów zajęcia i zaproponowanych ćwiczeń.

Na marginesie znajduje się opis materiałów niezbędnych dla nauczyciela i dzieci.

Ważnym elementem scenariusza jest wynik dydaktyczny, który w naszym rozumieniu stanowi może najprostszą ewaluację i ocenę umiejętności dzieci.

Pamiętając, że Lew Wygotski znaczącą rolę w rozwoju i edukacji małego dziecka przypisywał dorosłym, mamy w programie „Klucz do uczenia się” praktyczne wskazówki dla rodziców, które są opracowane w formie krótkich fiszek, spójnych z treścią każdego ze scenariuszy. W ten sposób rodzice mogą w aktywny sposób włączać się w proces edukacyjny swojego dziecka, kontynuując w domu działania podjęte na zajęciach w przedszkolu czy szkole. Książka zawiera przykłady ćwiczeń wchodzących w skład „Pakietu dla rodziców”.

Książka jest wstępem do całości programu edukacyjnego „Klucz do uczenia się” i niewątpliwie pozycją, która pokazuje nauczycielom inne spojrzenie na edukację małego dziecka i inne rozwiązania metodyczne dla często dobrze znanych treści. Zachęca do poznania całości programu i zweryfikowania go w realiach polskiej edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Lew S. Wygotski, *Wybrane prace psychologiczne II – dzieciństwo i dorastanie*, Anna Brzezińska i Marta Marchow (red.), Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2002.

Teoria Lwa Wygotskiego (1896–1934), wybitnego rosyjskiego psychologa, do dziś stanowi inspirację dla psychologów na całym świecie. Jego prace dokonały przełomu w psychologii rozwojowej, choć tak naprawdę dopiero druga połowa XX wieku to okres, w którym świat doczekał się tłumaczeń i publikacji teorii Wygotskiego. Stalinowska Rosja zakazała bowiem rozpowszechniania jego prac.

Obecnie uznaje się, że czynne zainteresowanie dziełem Wygotskiego przeżywa swój renesans na całym

świecie, głównie w Stanach Zjednoczonych, ale również w niektórych ośrodkach europejskich i pozaeuropejskich⁵. Amerykański naukowiec Stephen Toulmin nazwał Wygotskiego Mozartem psychologii, a Jerome Bruner uznał teorię rozwoju Wygotskiego za teorię edukacji. W Polsce nie ma wielu pozycji odnoszących się do prac Lwa S. Wygotskiego, stąd książka „Wybrane prace psychologiczne II – dzieciństwo i dorastanie”, pod red. Anny Brzezińskiej i Marty Marchow, jest znaczącym uzupełnieniem zbioru polskich tłumaczeń.

Dlaczego nauczyciel wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej powinien sięgnąć po tę pozycję? Z prostej przyczyny – zawarte w niej teksty dotyczą okresu dzieciństwa i dorastania, ukazują inne ujęcie rozumienia rozwoju dziecka, a mianowicie przez pryzmat osiągnięć kulturowych.

Książka składa się z dwóch części. W pierwszej czytelnik znajdzie wyjaśnienie koncepcji Wygotskiego w kontekście podstaw filozoficznych i metodologicznych, opracowane przez prof. Ryszarda Stachowskiego, oraz obszerną notę biograficzną – wspomnienia, których autorem jest córka Wygotskiego – Gita L. Wygodska.

Część druga składa się z wybranych prac psychologicznych, obejmujących wspomniane już wyżej okresy dzieciństwa i dorastania. Uzyskujemy obszerną odpowiedź na pytanie, jak właściwie mamy rozumieć pojęcie aktualnego i najbliższego rozwoju oraz jak ważną rolę w życiu dziecka pełni dorosły, który musi bardzo umiejętnie i w sposób zgodny z optymalnymi okresami rozwoju dla określonych typów nauczania organizować przestrzeń edukacyjną dziecka. Znaczącą rolę w tym procesie odgrywa właściwa diagnoza rozwoju dziecka.

Na szczególną uwagę, z punktu widzenia edukacji małego dziecka, zasługują trzy rozdziały: „Kryzys trzeciego roku życia” (przekład Błażej Smykowski), „Zabawa i jej rola w rozwoju psychicznym dziecka” (przekład Anna Brzezińska, Tomasz Czub) i „Kryzys siódmego roku życia” (przekład Tomasz Czub).

Prace dotyczące kryzysów trzeciego i siódmego roku życia przedstawiają rozwój dziecka w kontekście przekraczania przez nie pewnego progu i zmian, często fundamentalnych i przełomowych, zachodzących w jego osobowości. Przykładem niech będzie trzylatek ze swoim negatywizmem,

⁵ Brzezińska A., Marchow M. (red.), *Wybrane prace psychologiczne II – dzieciństwo i dorastanie. Wprowadzenie. Dlaczego Wygotski*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2002, s. 7.

uporem i krnąbrnością – *raptem z niemowlęcia, które wszyscy nosili na rękach (...), staje się dzieckiem niemal trudnym wychowawczo*⁶.

Czytelnik znajdzie wyjaśnienie, jak rozumieć przemianę dziecka w okresach kryzysów, jak zmieniają się w związku z tym stosunki społeczne między dzieckiem a otaczającymi je ludźmi i wreszcie jak zmieniają się potrzeby dziecka, warunkujące jego działalność i aktywność własną.

W rozdziale poświęconym zabawie znajdujemy odniesienie do dwóch problemów:

- w jaki sposób zabawa pojawia się w rozwoju – zagadnienia dotyczące genezy zabawy,
- jaką rolę odgrywa zabawa w rozwoju – zagadnienia dotyczące znaczenia zabawy w rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym.

Konkluzja tego rozdziału jest bardzo ważna dla rozumienia znaczenia i roli zabawy w życiu dziecka zarówno w wieku przedszkolnym, jak i wczesnoszkolnym. Z jednej strony dziecko w sytuacjach „na niby” przebywa drogę rozwoju myślenia abstrakcyjnego, z drugiej zaś uczy się odróżniać zabawę od pracy.

Pozycja „Wybrane prace psychologiczne II – dzieciństwo i dorastanie” stanowi niewątpliwie cenne źródło wiedzy psychologicznej z zakresu psychologii rozwojowej. Dzięki tej lekturze nauczyciel zajmujący się edukacją małego dziecka będzie mógł lepiej odnieść teoretyczne podstawy do właściwego prowadzenia obserwacji i diagnozy 5-6-latka, której tak istotną rolę przypisuje się w nowej postawie programowej wychowania przedszkolnego.

Może się ona stać również inspiracją do takich działań edukacyjnych, które w pełni zrealizują ideę Wygotskiego, a zatem odniosą się do właściwego rozumienia związku między rozwojem a nauczaniem.

Autorka jest nauczycielem konsultantem ds. edukacji wczesnoszkolnej, wychowania przedszkolnego i terapii pedagogicznej w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie

⁶ Ibidem.

Marzena Dżuman

**Doradca Nauczyciela Sześciolatek
– materiały metodyczne dla
nauczycieli opracowane w wyniku
projektu „Badanie gotowości szkolnej
sześciolatek”, zrealizowanego
w Centrum Metodycznym Pomocy
Psychologiczno-Pedagogicznej,
współfinansowanego z Europejskiego
Funduszu Społecznego – praca zbiorowa,
Wydawnictwo CMPPP, Warszawa 2008.**

W grudniu 2006 roku zespół pracowników CMPPP zakończył realizację projektu Badanie Gotowości Szkolnej Sześciolatek. W ramach projektu przeprowadzono ogólnopolskie badania standaryzacyjne Skali Gotowości Szkolnej (SGS) z udziałem reprezentatywnej próby 4000 dzieci z całego kraju. Na podstawie analizy przeprowadzonych badań Elżbieta Koźniewska opracowała Skalę Gotowości Szkolnej.

W publikacji „Doradca Nauczyciela Sześciolatek” szczegółowo opisano wyniki i wnioski z badań. W skład publikacji weszły podręcznik autorstwa Anny Frydrychowicz, Elżbiety Koźniewskiej, Andrzeja Matuszewskiego, Elżbiety Zwierzyńskiej, który charakteryzuje założenia teoretyczne, sposoby posługiwania się metodą SGS, przebieg obserwacji, obliczanie i interpretacje wyników. SGS ułatwia nauczycielom sześciolatek prowadzenie diagnozy związanej z rozwojem poznawczym, fizycznym, emocjonalnym i społecznym. Wyniki obserwacji wstępnej są przydatne do opracowania planu wspierania dziecka i jego przygotowania do dalszej edukacji szkolnej. Natomiast badania końcowe umożliwiają porównanie osiągnięć z wynikami obserwacji wstępnej i stanowią podstawę oceny stopnia gotowości szkolnej.

Podręcznik został opublikowany w formie elektronicznej. Program umieszczony na płycie CD pomaga oszacować procentowo wyniki obserwacji dzieci prowadzonej pod koniec roku obowiązkowego wychowania przedszkolnego.

„Doradca Nauczyciela Sześciolatek” zawiera komplet sześciu zeszytów metodycznych o tematyce odnoszącej się do różnych aspektów osiągania gotowości szkolnej. Autorzy zeszytów wyczerpująco przedstawili sposoby rozwijania u dzieci samodzielności, umiejętności społecznych i komunikacyjnych, przygotowania do zdobywania wiedzy, nauki czytania i matematyki. Zeszyty zawierają

praktyczne propozycje programów, scenariuszy zajęć i zabaw oraz wskazówki metodyczne. Autorzy poszczególnych opracowań podzielają pogląd, że do szczególnie wartościowych doświadczeń edukacyjnych należą: zaspokajanie i budzenie ciekawości, możliwość powiązania nowych wiadomości z tymi, które są już dziecku znane (ciągłość edukacji), poczucie własnej wartości czerpane z aktywności i samodzielności oraz współdziałanie z innymi dziećmi, tworzenie zespołu.

Polecana przez autorki Aleksandrę Kozyrę i Annę Soból formą pracy jest zabawa w grupie, której towarzyszy zaangażowanie, radość, współdziałanie. Elastyczne reguły gier i zabaw, stopniowanie trudności pozwalają nauczycielowi pracować z grupą dzieci o zróżnicowanych potrzebach i umiejętnościach oraz wyrównywać ich szanse edukacyjne. Innymi przykładami korzystnych dla dzieci form pracy są oparte na zróżnicowanej aktywności dziecka metoda storyline i projektów, zaprezentowane przez Renatę Michalak i Elżbietę Misiorną. Podobne zdanie prezentują Ewa Kozłowska i Marlena Kurowska – atrakcyjne i różnorodne zabawy z wykorzystaniem historyjek obrazkowych i różnych sytuacji społecznych sprzyjają rozwijaniu spójności i komunikatywności wypowiedzi, ujmowaniu relacji przyczynowo-skutkowych, wzbogacają słownictwo dziecka.

Ważnym wymiarem gotowości szkolnej i późniejszych sukcesów w nauce jest osiąganie samodzielności rozumianej jako podejmowanie zadań. W rozwoju tej kompetencji ogromną rolę odgrywa nauczyciel, który w okresie przedszkolnym jest przewodnikiem dla dzieci. Od jego postawy, umiejętności motywowania, stwarzania poczucia bezpieczeństwa i własnej wartości zależy dalszy przebieg kariery szkolnej każdego dziecka.

Istotnym działaniem zmierzającym do wyrównania szans jest przygotowanie szkoły ogólnodostępnej na przyjęcie dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Aspektem tym zajęły się Lidia Pielaszek i Mirosława Suchocka. Przygotowanie dotyczy nie tylko wprowadzenia zmian architektonicznych, organizacyjnych, ale przede wszystkim zmian w świadomości nauczycieli i rodziców. Autorki przedstawiły ten proces jako trudny a zarazem korzystny dla dzieci i wzbogacający nauczyciela pod względem zawodowym. Dostarczyły wskazówek, jak zorganizować zajęcia adaptacyjne dla dzieci i rodziców, w jakie zabawki i pomoce wyposażać szkołę i przedszkole, jak prowadzić zajęcia w grupie dzieci o zróżnicowanych potrzebach.

W programie rozwijania społecznych umiejętności sześciolatek autorki Anna Grządowska

i Magdalena Pietrzak-Kurzac zawarły elementy edukacji wielokulturowej. Treścią programu jest budowanie pozytywnego obrazu siebie, dostrzeganie podobieństw i różnic między ludźmi, niesienie pomocy potrzebującym. Aktywne poznawanie świata baśni, muzyki i teatru, narodowych potraw i świąt dzieci z różnych krajów wzbogaca doświadczenia i wrażliwość estetyczną sześciolatek.

Kolejnym zagadnieniem, opracowanym przez Patrycję Rusiak, jest rozumienie trudnych, problemowych, często agresywnych zachowań dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Dzieci te potrzebują działań wyrównujących start szkolny ze względu na problemy emocjonalne, brak zaufania do dorosłych, poczucie niższości, trudną sytuację materialną. Wiele miejsca w swoim artykule autorka poświęciła rozpoznawaniu przyczyn agresywnych zachowań dzieci i wskazaniu zachowań nauczycieli, które pomogą w rozwiązywaniu problemów.

Autorki zeszytów o przygotowaniu dzieci do nauki czytania – Grażyna Krasowicz-Kupis – i do nauki matematyki – Urszula Oszwa – przedstawiły rozwój i komponenty oceny umiejętności dzieci sześciolatek. Na podstawie przeprowadzonych badań omówiły wpływ zmiennych demograficznych i środowiskowych na poziom umiejętności szkolnych. Dokonały analizy grup dzieci uzyskujących wysokie i niskie rezultaty. Wyniki badań posłużyły autorkom do sformułowania wskazówek terapeutycznych dla nauczycieli.

Publikacja, dzięki wnikliwej, wielowątkowej analizie oceny gotowości szkolnej sześciolatek pomaga lepiej rozumieć dzieci i świadomie wspierać ich rozwój. W oparciu o nią powinny być projektowane oddziaływania uwzględniające potrzeby edukacyjne i społeczne najmłodszych.

Renata Wiącek, *Dzieci nadpobudliwe psychoruchowo w wieku przedszkolnym. Program terapii i wspomagania rozwoju oraz scenariusze zajęć, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2004.*

Obecnie rynek wydawniczy obfituje w pozycje dotyczące pracy z dziećmi nadpobudliwymi psychoruchowo. Jest to temat bardzo popularny, wręcz modny. Autorzy przedstawiają różne metody, programy pracy, zachęcają do korzystania ze swoich koncepcji. To dobrze, bo my – rodzice i nauczyciele – potrzebujemy wciąż nowych pomysłów, inspiracji do pracy z dziećmi o specyficznych potrzebach edukacyjnych. Książka Renaty Wiącek daje nam takie wsparcie. W pracy tej, napisanej w formie programu, autor-

ka zajęła się zagadnieniem nadpobudliwości psychoruchowej dzieci w wieku przedszkolnym.

Część teoretyczna w prosty i przystępny sposób pokazuje, na czym polega zjawisko nadpobudliwości psychoruchowej dzieci i jakie są jej objawy w poszczególnych sferach rozwoju. Przeprowadza analizę wpływu czynników (zarówno medycznych, jak i środowiskowych) zaburzających prawidłowy rozwój dziecka. Przedstawia skuteczne metody pracy z dziećmi nadpobudliwymi psychoruchowo: malowanie dziesięcioma palcami, metody ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne i symboli dźwiękowych oraz techniki relaksacyjne i parateatralne. Charakteryzuje stereotypowe reakcje dorosłych, wynikające z błędnego przekonania, że zachowania dzieci są wynikiem ich złej woli. Uświadamia opiekunom, iż stosowanie kar, nadmiernie krytyczne uwagi, brak tolerancji, akceptacji, nie tylko nie hamuje, ale wręcz nasila nadpobudliwość dzieci. Autorka dostarcza wskazówek, w jaki sposób nauczyć maluchy wykorzystać swoją energię w sposób konstruktywny. W części praktycznej autorka zamieściła scenariusze zajęć dla poszczególnych grup wiekowych, rozwijające umiejętności nawiązywania kontaktów, współpracy w grupie, budowania dobrych relacji z rówieśnikami, zwróciła uwagę, aby w czasie zajęć, po-

przez odpowiednio dobrane zabawy i ćwiczenia, zaspokajane były podstawowe potrzeby dzieci: bezpieczeństwa, akceptacji, uznania, poznania świata, zaspokojenia ruchu w sposób kontrolowany, oraz potrzeby autonomiczne, podlegające oddziaływaniom dydaktyczno-wychowawczym przedszkola: zabawy, ścisłości (przekonanie dziecka, że daną czynność wykonuje najlepiej), autorytetu, wszechstronności (wiara dziecka, że jest w stanie wykonać polecenia, zabawę, pracę). Zaspokojenie tych potrzeb jest bardzo ważne, albowiem tworzy podstawy do dalszej pracy terapeutycznej. Wszystkie proponowane zajęcia kończą się ćwiczeniami relaksacyjnymi, wprowadzającymi dzieci w stan spokoju i odprężenia.

Książka Renaty Wiącek na pewno pomoże nauczycielom i wychowawcom w dalszej pracy. Dostarczy nie tylko gotowych pomysłów, ale także zainspirowuje do wprowadzania nowatorskich rozwiązań, a o to zapewne chodziło autorce.

*Autorka jest nauczycielem konsultantem
ds. edukacji elementarnej
w Mazowieckim Samorządowym Centrum
Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie*

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty w pigułce

Przejrzystość systemu dotowania przez jednostki samorządu terytorialnego szkół publicznych i niepublicznych

W związku z wynikami kontroli NIK zaprojektowane zmiany mają na celu wprowadzenie mechanizmów umożliwiających weryfikację wydatkowania dotacji przyznanych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego szkołom i placówkom publicznym, prowadzonym przez osoby fizyczne i osoby prawne – inne niż jednostki samorządu terytorialnego oraz szkołom i placówkom niepublicznym prowadzonym przez osoby prawne i fizyczne.

Projekt zakłada, że właściwe wykorzystanie dotacji zostanie zapewnione poprzez: określenie przeznaczenia otrzymywanych dotacji, umożliwienie organom dotującym kontrolowania prawidłowości wykorzystania dotacji przyznanych z ich budżetów, w tym zapewnienie osobom upoważnionym do przeprowadzenia kontroli prawa wstępu do szkół i placówek oraz wglądu do prowadzonej przez nie dokumentacji organizacyjnej, finansowej i dokumentacji przebiegu nauczania. Ustalanie trybu i zakresu kontroli wykorzystania dotacji będzie należało do kompetencji organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego.

Źródło: www.men.gov.pl